

УДК 378:159.9

Стояновский В.Г., доктор ветеринарних наук, академік УАН, професор

Коваленко П.П., кандидат біологічних наук, доцент

Кабанець С.І., доцент

Колотницький В.А., кандидат ветеринарних наук, асистент ©

*Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій
імені С.З. Гжицького*

ЗНАЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕЇ ТА МЕНТАЛЬНОСТІ У ВИХОВАННІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

У статті розглянуто значення української національної ідеї та ментальності у навчально-виховній роботі зі студентською молоддю з метою формування майбутніх фахівців.

Ключові слова: національна ідея, українська ментальність, навчально-виховна робота, європейський освітній простір, глобалізація освіти

Вступ. Пріоритетним напрямком розвитку вищої школи в Україні є її інтеграція у світовий та європейський освітній простір і тому інтернаціоналізація освіти в державі є освітянським крилом її глобалізації [5].

В нинішньому суспільстві домінує думка, що виховання студента у ВНЗ – явище другорядне, але з цим не можна погодитись. Педагог-лектор – це не тільки носій знань, але і мудрий вихователь, наставник, куратор, радник. Всі навчальні дисципліни мають світоглядну спрямованість, обіймають різні аспекти людського життя, допомагають студентам сформувати своє ставлення до навколишнього світу і спроектувати та цілеспрямувати своє життя [1].

На сучасному етапі проблема виховання та професійної підготовки майбутнього фахівця потребує особливої уваги та пошуку шляхів їх раціонального розв'язання.

Перед вищою школою поставлене завдання підготувати не тільки конкурентоздатного фахівця для ринку праці, але і виховати високоморальну особистість зі стійкою громадською позицією, яка готова працювати на користь суспільства і держави. У зв'язку з цим, метою нашого дослідження є теоретичне обґрунтування питань української національної ідеї й ментальності та її кореляції з програмою навчально-виховної роботи кафедри і університету в цілому для покращення формування національної самосвідомості у майбутніх фахівців.

Матеріал і методи. В ході досліджень була проведена наукова робота, спрямована на розкриття змісту даної проблеми, а також зроблений літературний та інформаційний аналіз фактів і матеріалів для з'ясування, упорядкування й обґрунтування даного напрямку навчально-виховної роботи.

Результати дослідження. Більшість науковців трактують українську національну ідею як всеосяжну теорію і практику національного життя, яка

© Стояновский В.Г., Коваленко П.П., Кабанець С.І., Колотницький В.А., 2011

протягом усієї історії українського народу визначала сутність його політичної свідомості та природний менталітет. Складовими ознаками національної ідеї вважається: національна самосвідомість, національна мова, національна культура, національна ментальність, воля до здійснення національної мети, національна держава [7; 9].

Як стверджують дослідники, національна ідея є основою національної ідеології, своєрідним дороговказом для нації, рушієм національного прогресу та є однією з основних національних цінностей незалежної держави. Вона єднає покоління на основі віри в національну ідею, виховує почуття національної гідності та історичної пам'яті, розвиває громадську національно-патріотичну активність, виховує пошану до державних та національних символів, до Державного Гімну, Герба і Прапора, любов до рідної культури, мови, національних свят і традицій, пошани до Конституції України [2; 6; 9].

Українська національна ідея має доволі глибокі історичні корені. Розробка підвалин національної ідеї бере свій початок з часів Київської Русі, коли вона виступала вагомим фактором єднання земель наших предків, поширення впливу історичних процесів на створення держави, на захист українських теренів від супротивників і запеклих ворогів. Історичними передумовами її зародження слід вважати період, коли українська спільнота стала суб'єктом національного самоусвідомлення [3; 9].

Нового дихання набрала українська національна ідея за часів Козаччини, Хмельниччини та Гетьманщини. За цей період вона набула ще більшого розквіту і довела, що об'єднати і згуртувати суспільство на етапі історичного державотворення зможе тільки національно-свідома еліта, яка закликала і очолювала народ у боротьбі проти поневолювачів [3].

Останній гетьман Лівобережної України граф Кирило Розумовський цілком може бути названим одним із перших і найяскравіших українських інтелігентів-освітян, у діяльності якого поєднувалась тенденція до розвитку просвітництва із палким українським патріотизмом та менталітетом.

Утворення Української Народної Республіки та Західно-Української Народної Республіки (1917-1920 рр.) – є новим етапом прояву національної ідеї, яка втілилась у життя і реалізувалась шляхом державотворення. Процес, направлений на боротьбу за Українську незалежну державу, збагатив історичним прикладом і досвідом національну ідею та переконливо її засвідчив.

Біля витоків нового світобачення стоять відомі, яскраві постаті, які своєю творчістю і талантом зробили помітні кроки на шляху розвитку й формування української національної ідеї та ментальності: Григорій Сковорода, Тарас Шевченко, Микола Костомаров, Володимир Антонович, Михайло Максимович. Згодом її розвинули Іван Франко, Леся Українка, Михайло Грушевський, Микола Міхновський, Дмитро Донцов, В'ячеслав Липинський, Микола Сціборський, Іван Огієнко та інші діячі суспільно-політичного руху в Україні.

В роки Другої світової війни національна ідея набула широкого розвитку і втілення в реальні процеси життя.

В наш час, на основі сучасного підходу до формування і становлення української національної ідеї, ментальності та духовного відродження суспільства поетапно будується суверенна, цивілізована, правова держава – Україна.

На думку Г. Ващенко, ідеал українського виховання являє собою поєднання загальнолюдських і національних вартостей та ґрунтується на двох головних цілях: служіння Богу та народові України [4].

В сучасних наукових публікаціях слово “менталітет” (“ментальність”) наповнюється таким змістом: сукупність психічних, інтелектуальних, ідеологічних, релігійних, естетичних особливостей мислення народу, соціальної групи або індивіда, що проявляється в культурі, мові, поведінці, звичаях тощо [8].

Вітчизняні дослідники вважають, що ментальність нерозривно пов’язана з історичними умовами розвитку державотворення, географічним середовищем і соціально-політичними орієнтирами, які відображають зміну народного світосприймання суспільного середовища [6; 8].

Як зазначає Петро Кононенко, “щоб висвітлити менталітет українців треба проаналізувати їхні помисли й ідеали, їхній світогляд, індивідуально-національні риси характеру й життєдіяльності, основи та своєрідність духовності”. Багато дослідників цього питання вказують на дві обставини ментальної природи особистості українця: з одного боку, його витривалість, суворість, внутрішня зосередженість, мужність, винахідливість та ініціативність; з іншого – величність і щедрість, відкритість і доброта, сонячність і м’якість, спорідненість краси і духовності [6].

Важливим питанням національного менталітету є вивчення мовного аспекту української ментальності. Багато дослідників вважають мову складовою духовної культури українського народу, бо вона відповідає духу нації. З її допомогою людина відображає світ і своє уявлення про нього, тобто вона є аналогом природного буття, духовної сфери, характеру і долі народу. Світосприйняття через мову створює свій ментальний портрет навколишнього світу [1; 2; 8].

На нашу думку, щоб подолати певні проблеми й негаразди у виховній роботі треба забезпечити наповнення всіх ланок навчально-виховного процесу змістом української національної ідеї та ментальності, призначених формувати національносвідомих громадян країни, для яких первинним є Бог і Україна.

Висновок. Навчально-виховна робота серед студентської молоді потребує більш поглибленого вивчення проблеми історичного, поетапного формування і становлення української національної ідеї та ментальності, що є ідеологічною основою для визначення орієнтирів стратегії і тактики державотворення й мобілізації вітчизняного суспільства та поєднує у собі ставлення до минулого і реального сприйняття майбутнього.

Українська національна ідея та ментальність в усі часи виступала і виступає фактором національного об’єднання та державотворення, піднесення

національної свідомості. Вона була і залишається тим стабілізуючим чинником, завдяки якому зростає і покращується добробут суспільства та держави.

Література

1. Артемова Л.В. Педагогіка і методики вищої школи: Навч.-метод. посіб. – К.: Кондор, 2008. – 272 с.
2. Астахова В.І. Виховання на традиціях: деякі питання методології та методики // Вчені записки ХГУ “Народна українська академія”. – 2008. – Т.14. – С. 7-21.
3. Бегей С., Бегей Ст. Виховання національної свідомості. – Львів: ЛДСГІ, 1996. – 26 с.
4. Ващенко Г. Виховний ідеал: Підручник для педагогів, виховників, молоді і батьків. – Полтава: Полтавський вісник, 1994. – Т.1. – 191 с.
5. Ємельянова Є.С. Пріоритети виховання студентської молоді в аспекті загальноєвропейської інтеграції // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції 23-24 листопада 2006 р. “Інформаційно-культурна складова освіти: основні проблеми та перспективи у формуванні особистості” –Харків: ХНТУСГ ім. П.Василенка, 2006. – С. 123-129.
6. Кононенко П.П. Українознавство. – Київ: Заповіт, 1994. – 318 с.
7. Кремень В. Національна ідентичність – невблаганна вимога часу: [Модернізація освіти відповідно ХХІ ст. і вимог укр. державності] / В.Кремень // Освіта України. – 2009. 19 травня №37. – С. 3.
8. Лисий І. Менталітет і духовна культура українців // Філософська і соціологічна думка. – 1995. - №11-12. – С. 37-59.
9. Лук’яненко Л. Національна ідея і національна воля. – Київ: МАУП, 2003. – 296 с.

Summary

The article discusses the value significance of the Ukrainian national idea and mentality in the educational work with the student youth to develop future professionals.

УДК 378.1

Тищенко В.М., доктор філософії, професор[©]*Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій
імені С.З. Гжицького*

ПЕРШООСНОВА ЛЮДСЬКИХ КОМУНІКАЦІЙ

Студентська аудиторія, коли вона нас слухає, спрямовує свою увагу на думки і почуття, що передаються з допомогою першооснови людських комунікацій – Слова. І тут вимоги до викладача специфічні. Мова у навчанні вищого рівня діє ефективно, якщо на першому місці серед її складових буде граматична бездоганність.

Урок граматики своїм Колегам, звичайно ж, не входить у завдання автора. І не лише з етичних міркувань. Усе своє професійне життя сам навчаюся оптимальному застосуванню правил словосполучення, морфології, орфоєпії, семантики, лексики, фразеології, синтаксису. І це йде від усвідомлення, що граматичні помилки може дозволити собі лише учень. Але вони неприпустимі для вчителя. По-перше, такі помилки помітні нашим вихованцям і підсвідомо знижують вартість невірно сказаних слів та цілих мовних зворотів. А по-друге, відчуття власної граматичної недосконалості є з ряду тих чинників, що формують чи не найнебезпечніший для нас комплекс – комплекс невпевненості, професійної меншовартості. Комплекс же цей володіє кумулятивними властивостями, тобто накопиченням перед кожною лекцією та в ході її.

Грамотність робочого слова – найбільш яскравий показник мовної культури викладача. А це, у свою чергу, тісно пов'язано із загальною культурою людини, потенціалом її наукового та художнього мислення. Справедливо припустити, що коли педагог із затрудненням викладає думки, то, очевидно, він і мислить дещо хаотично, безсистемно. Такі випадки відверто засмучують. Брак грамотної побудови мови призводить до недоліків, які девальвують навчальний матеріал. Можна б навести приклади порушення узгодженості слів у складних реченнях, помилкового вживання відмінків, неточності у прийменниках, наголосах; схильності до діалектизмів. Але таке унаочнення мало би на сьогодні помітний друкований обсяг. Хочеться, аби ми частіше згадували працю Івана Огієнка „Наука про різномовні обов'язки”, де наголошується на проведенні занять сучасною літературною мовою, вилучення з процесу навчання діалектичних слів, недоторканості академічного правопису. І. Огієнко був переконаний у необхідності застосування сучасної літературної мови в усіх сферах діяльності освітніх закладів: веденні документації, усному спілкуванні, письмових навчальних завданнях.

Грамматичні хиби у безмежному своєму розмаїтті, особливо в умовах становлення української мови як державної, як мови викладання у вищій школі є, на жаль, далеко не поодиноким явищем в усіх (підкреслимо – в усіх) регіонах України,